

можливостей на основі особистісного досвіду. В процесі розвитку особистість не може овоїти всі культурні простори сучасного світу, тому саме університетський простір визначає формування цілей, проектування моделей майбутнього життя, пошук і набуття смислів, становлення цінностей, виступаючи предметом і ресурсом спільної діяльності студента і викладача. Нейтральна позиція викладача, неприйняття існуючих цінностей призводить до нерозуміння проблем молоді, що робить процес навчання неефективним. Роль викладача – не намагатися змінити уявлення студента, а йти слідом за логікою дослідження цінностей особистості, що здобуває освіту в університеті, вибираючи позитивний характер тенденцій, посилюючи їх, або попереджаючи крайнощі, допомогти усвідомити особливості й протиріччя сучасного світу, оволодіти способами життя в ньому, керувати простором і часом власного життя.

З урахуванням сучасних реалій, появою нових трактувань сучасних тенденцій у педагогічній психології ідея університетського простору соціалізації більш, ніж відповідає вираженню мінливого відношення педагогічної теорії і практики до предмету своїх досліджень. Перспектива подальших досліджень вбачається у напрямку емпіричного вивчення взаємовпливу елементів університетського простору на становлення цінностей особистості в ньому.

Література

1. *European strategy and co-operation in education and training* [Електронний ресурс] // European Commission. URL: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc28_en.htm
2. *Бондырева С.К.* Психолого-педагогические проблемы интегрирования образовательного пространства: Избранные труды. – М.: Изд-во Московского психолого-педагогического института; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2003. – 352 с.
3. *Данилов Ю.А., Кадомицев Б.Б.* Что такое синергетика? // В кн. *Нелинейные волны. Самоорганизация.* – М.: Наука, 1983.
4. *Князева Е.Н., Курдюмов С.П.* Синергетика как новое мировидение: диалог с Пригожиным // *Вопросы философии.* – 1992. - № 12. - С. 3-20.
5. *Мануйлов Ю.С.* Средовый подход в воспитании // *Педагогика,* 2000. - №7. – С. 36-41.
6. *Новикова Л.И.* Воспитание как педагогическая категория // *Педагогика,* 2000. – №6. – С. 28-35
7. *Новые ценности образования: тезаурус для учителей и школьных психологов* / Редактор-составитель Н.Б.Крылова. – М.: Российский фонд фундаментальных исследований, 1995. – 113 с.
8. *Философский словарь* / Под ред. И.Т.Фролова. – М.: Республика, 2001. – 719 с.
9. *Фуко М.* Слова и вещи. Археология гуманитарных наук. – СПб., 1980. – С.370
10. *Шютц А.* Формування поняття і теорії у суспільних науках // *Американська соціологічна думка* / Під ред. У. І. Добрянкова. М., 1994. – С. 485-492.

Университетское пространство, его характеристика и функции раскрываются через ключевые аспекты понятий «среда», «пространство» и операциональную триаду - «социокультурная среда», «образовательное пространство» и «образовательная среда». Выделены общие и специфические свойства пространства, а также характеристики университетского пространства. Обосновывается, что университетское пространство выступает основным фактором становления ценностей личности в образовании.

University space, its characteristics and function are revealed through the key aspects of the concepts of «environment» «space» and operational triad – «socio-cultural environment», «educational space» and «educational environment». Allocated general and specific properties of the space, as well as the characteristics of university space. Advised that the university space is a factor important of personality's values becoming in education.

©2012 р.

І. О. Філенко (м. Харків)

ЦІННІСНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Ціннісні орієнтації особистості характеризують її з точки зору найважливіших життєвих принципів, які людина використовує як орієнтири на своєму життєвому шляху. Вони багато в чому визначають процесуальні, діяльнісні характеристики суб'єкту – його поведінку, особливості соціально-психологічної адаптації та взаємодії з іншими людьми, ефективність різних видів діяльності, організацію та змістовну наповненість усього життя. Дослідження проблем формування, збереження та зміни цінностей суб'єкту знаходить своє віддзеркалення на терені пошуків науковців в галузях психології, філософії, соціології, культурології, антропології, політичних наук.

Ціннісним основам розвитку особистості приділяється значна увага в працях С.Л. Рубінштейна [13], В. Франкла [15], А. Маслоу [9], О.Г. Асмолова [1], З.С. Карпенко [8], М.С. Яницького [16] та інших. В сучасних дослідженнях, присвячених проблемам професійної діяльності, визначається зміст ціннісних орієнтацій особистості відносно: стилів управлінської діяльності (Н.А. Журавльова [6]); формування станів «вигорання» у вчителів (В.Є. Орел [11]), льотчиків, диспетчерів, офісних працівників (Ю.В. Бессонова [2]); процесів адаптації професіонала (С.А. Дружилов [5]); професійного відбору (В.О. Бодров [3]) та забезпечення успішності праці (Д.М. Завалишина [7]). Актуальними є питання становлення ціннісно-смыслові сфери у студентів впродовж професійного навчання у вищих навчальних закладах (Н.А. Журавльова [4], О.В. Медянова [10], В.А. Погорська [12]). Визначенню структурних та динамічних особливостей розвитку системи ціннісних орієнтацій в юнацькі роки приділяється особлива увага, тому що згідно С. Л. Рубінштейну [13] в цьому віці утворюються ціннісні орієнтири, в яких проявляється сама сутність людини; створюється світогляд як система узагальнених уявлень про

світ, навколишню дійсність, про інших людей та себе самого, формується усвідомлене, узагальнене відношення до життя, яке дозволяє визначити сенс людського буття.

В зв'язку з актуальністю представленої тематики **метою** нашого дослідження являлось визначення місця ціннісних орієнтацій в професійному становленні особистості у осіб юнацького віку на етапі навчання у вищому навчальному закладі.

В ході проведеного дослідження використовувалися наступні методики: тест для визначення рівнів соціально - психологічної адаптації (К. Роджерса, Р. Даймонда) [14], тест для визначення ціннісних орієнтацій, що включав список з 36 цінностей, який було розроблено на основі переліків цінностей М.Рокича та Ш.Шварца. Досліджуваним пропонувалося розташувати представлені на бланку цінності в порядку особистісної переваги, тобто кожна з наведених цінностей отримувала певний ранг (менший ранг відповідав більшій значущості цінності для особистості).

Всього за даними методиками було обстежено 65 студентів Української інженерно-педагогічної академії (м. Харків) на протязі 2010 - 2011 років, у віці 20-21 рік (всі досліджувані – жіночої статі). З них 31 студент навчалися за спеціальністю «Професійне навчання. Моделювання, конструювання і дизайн швейних виробів», а 34 студенти - за спеціальністю «Професійне навчання. Технологія харчової промисловості та організація громадського харчування». Крім цього було проведено опитування п'яťох експертів-дизайнерів (середній стаж професійної роботи яких дорівнював 14,5 років) та п'яťох експертів-технологів харчової промисловості (середній стаж професійної роботи яких дорівнював 17,1 років). Експертам пропонувалося за допомогою зазначеного вище списку ціннісних орієнтацій визначити найбільш значущі (базові) професійні цінності для максимального повноцінного розвитку особистості в професії дизайнера чи технолога.

Для виявлення відмінностей між підгрупами випробовуваних використовувався непараметричний критерій відмінності Манна-Уїтні. Статистична обробка проводилася з використанням статистичного пакету програм Statistica 6.0.

Аналіз отриманих даних показав, що є значущі відмінності між перевагою у виборі певних цінностей студентами, які пов'язані з фаховою спрямованістю їхнього навчання (Табл.1).

Таблиця 1.

Характеристика середньо групових рангів ціннісних орієнтацій для студентів технологів та дизайнерів.

Групи досліджуваних студентів	Ціннісні орієнтації						
	Внутрішня гармонія	Матеріальне забезпечення	Співпраця	Батьківщина	Справедливість	Здоров'я	Творчість
Технологи	7,5	13,3	21,8	23,1	15,4	10,2	22,2
Дизайнери	11,7	20,5	25,6	17,4	18,9	14,6	14,4
Міжгрупові відмінності значущі на рівні, p	0,05	0,01	0,01	0,05	0,05	0,05	0,01

Як бачимо з Табл.1 для студентів технологічного напрямку підготовки є більш характерною орієнтація на цінності Внутрішньої гармонії, Матеріального забезпечення, Співпраці, Справедливості, Здоров'я, ніж для студентів-дизайнерів. Це відображено в зниженні рангів відповідних цінностей для студентів-технологів. В той же час студенти-дизайнери віддають більшу перевагу у виборі цінностей Творчості та Батьківщини.

Також за результатами тесту соціально - психологічної адаптації визначено, що студенти-технологи значущо відрізняються від студентів дизайнерів за показниками «Сприйняття іншого» (26,1 та 23,9 одиниць, відповідно, $p < 0,05$) та «Зовнішній контроль» (28,5 та 24,8 одиниць, відповідно, $p < 0,1$). Тобто студенти-технологи характеризуються тенденцією до більшого впливу на них зі сторони оточення та до більшого сприйняття інших осіб.

В Табл.2 наведені середньо групові ранги для ціннісних орієнтацій між якими зафіксовані відмінності за результатами опитування експертів технологів та дизайнерів.

Таблиця 2.

Характеристика середньо групових рангів ціннісних орієнтацій для експертів - технологів та дизайнерів.

Групи досліджуваних експертів	Ціннісні орієнтації			
	Спокій, рівновага	Краса	Творчість	Повага до батьків, предків
Технологи	27,2	25,0	10,0	13,4
Дизайнери	15,7	10,7	2,7	26,3
Міжгрупові відмінності значущі на рівні, р	0,05	0,1	0,1	0,05

Як витікає з результатів Табл.2, існують значущі відмінності між ціннісними орієнтаціями досвідчених фахівців, які полягають в тому, що фахівці-дизайнери в більшому ступені орієнтовані на цінності Краси, Творчості, Спокою, рівноваги, а для фахівців-технологів вони не є суттєвими, але вони більше поважають цінність Поваги до батьків, предків.

В нашому дослідженні ми також визначили **базові** цінності (за опитуванням всіх 10 експертів, обох фахів), які за думкою фахівців є найважливішими з точки зору професійного розвитку особистості. До них було віднесено наступні, які зайняли перші п'ять позицій: 1. Розвиток (постійне фізичне та духовне вдосконалення); 2. Здоров'я (фізичне та психічне); 3. Внутрішня гармонія (віра в себе, самоповага); 4. Творчість; 5. Праця та творення.

В Табл.3 наведені середньо групові ранги базових ціннісних орієнтацій для технологів та дизайнерів (групи експертів та студентів). Як свідчать ці дані за більшістю показників спостерігаються значущі відмінності в пріоритетах вибору цінностей між студентами та експертами. Особливо чітко вони виражені для цінностей Розвиток (постійне фізичне та духовне вдосконалення); Творчість та Праця та творення. Крім того слід зазначити, що студенти-технологи мають більші розбіжності в структурі ціннісних орієнтацій з експертами, ніж студенти-дизайнери.

Таблиця 3.

Показники середньо групових рангів базових ціннісних орієнтацій для технологів та дизайнерів (групи експертів та студентів).

Підгрупи досліджуваних	Базові ціннісні орієнтації				
	Розвиток (постійне фізичне та духовне вдосконалення)	Внутрішня гармонія (віра в себе, самоповага)	Здоров'я (фізичне та психічне)	Творчість	Праця та творення
Експерти-дизайнери	5,8**	9,3	4,5*	4,5**	6,5***
Студенти-дизайнери	16,9**	11,6	12,3*	12,1**	19,2***
Експерти-технологи	2,4****	6	8,6	10***	12,6***
Студенти-технологи	16,4****	6,8	11	24,2***	24,4***

Примітка: відмінності між рангами цінностей для груп експертів та студентів значущі з рівнями: * – $p < 0,1$; ** – $p < 0,05$; *** – $p < 0,01$; **** – $p < 0,001$.

На наступному етапі дослідження ми визначили в об'єднаній групі студентів (65 осіб) дві підгрупи по 12 осіб в кожній, які полярно відрізнялися за вибором першої, найважливішої професійної цінності - Розвиток (постійне фізичне та духовне вдосконалення). В першій підгрупі студентів (до якої потрапили 5 студентів дизайнерів та 7 студентів технологів), що була орієнтована на постійний розвиток, середній ранг цієї цінності дорівнював 7,2, а в другій (яка налічувала по 6 осіб з кожної спеціальності), полярній підгрупі, відповідний ранг складав 29,8 (ці відмінності між підгрупами значущі на рівні $p < 0,0001$). Для вказаних підгруп були визначені відмінності між іншими досліджуваними показниками, які наведені в Табл.4.

Таблиця 4.

Характеристика середніх показників соціально-психологічної адаптації та рангів ціннісних орієнтацій для підгруп студентів, що значущо відрізняються за рангом вибору цінності Розвиток.

Підгрупи досліджуваних студентів	Досліджувані показники							
	Соціально-психологічна адаптація				Ціннісні орієнтації			
	Деадаптованість	Не сприйняття себе	Адаптація	Самоприйняття	Внутрішня гармонія (віра в себе, самоповага)	Сила, енергійність	Здоров'я	Щасливе сімейне життя
Орієнтовані на розвиток	92,0	14,5	60,9	76,0	7,9	13,6	5,0	3,8
Не орієнтовані на розвиток	112,3	20,6	55,4	69,4	13,1	21,4	13,4	9,3
Відмінності значущі на рівні, р	0,1	0,01	0,1	0,05	0,1	0,05	0,01	0,1

Результати, наведені в Табл.4, дозволяють зробити висновок про те, що підгрупа студентів, які орієнтовані на розвиток, має суттєво нижчі показники дезадаптованості, не сприйняття себе та суттєво вищі показники адаптації та самоприйняття. Крім того, перша підгрупа вибирає для себе як визначальні цінності самоповаги, сили та енергійності, здоров'я, щасливого сімейного життя. Для другої підгрупи ці цінності не є суттєво значущими. Тобто молоді люди, що мають пріоритетом для себе розвиток через постійне фізичне та духовне вдосконалення виявляються більш адаптованими в соціально-психологічному плані особами і мають більш гармонійну структуру ціннісних орієнтацій. В Табл. 5 наведені характеристики перших п'яти найважливіших ціннісних орієнтацій для вказаних підгруп студентів. З цієї таблиці видно, що до п'яти найголовніших цінностей у першій підгрупі студентів входять три, які є ті ж самими, що являються базовими у виборі експертів-професіоналів. У 2-й підгрупі студентів ні одна базова професійна цінність не знаходиться серед перших п'ятьох позицій їхнього вибору.

Таблиця 5.

Характеристика найважливіших ціннісних орієнтацій для підгруп студентів, що значущо відрізняються за рангом вибору цінності розвиток

№	Особі орієнтовані на розвиток		Особі не орієнтовані на розвиток	
	Ціннісні орієнтації	Ранг	Ціннісні орієнтації	Ранг
1	Щасливе сімейне життя	3,8	Любов	3
2	Здоров'я (фізичне та психічне)	5	Дружба	6,7
3	Розвиток (постійне фізичне та духовне вдосконалення)	7,2	Повага до батьків, предків	8,6
4	Внутрішня гармонія (віра в себе, самоповага)	7,9	Щасливе сімейне життя	9,3
5	Повага до батьків, предків	8,2	Свобода	11,3

Примітка: напівжирним шрифтом виділені базові професійні цінності згідно вибору експертів.

Таким чином, результати проведеного дослідження дозволяють говорити про те, що на етапі професійного навчання існують полярні групи по відношенню до найважливіших цінностей професійного розвитку. Дані підгрупи студентів також будуть відрізнятися рівнями соціально-психологічної адаптації, що неодмінно буде впливати в теперішньому часі на ефективність учбової діяльності та поведінки, а в майбутньому – на успішність наступних етапів професійного становлення та життя в цілому.

Аналіз результатів проведеного дослідження дозволяє сформулювати наступні висновки:

1. В процесі професійного навчання у вищому навчальному закладі у студентів відбувається розвиток ціннісних орієнтацій, який має певну специфіку, пов'язану з особливостями майбутньої професії. Поряд з цим у студентів різних фахів існують певні відмінності і в показниках соціально-психологічної адаптації, що на нашу з одного боку віддзеркалює різні вимоги, які професія пред'являє до особистості фахівця, а з іншого – характеризує особливості образу світу та психічних утворень суб'єкта, який шукає своєї самореалізації в певній професії. Про відмінності в світосприйнятті, яка детермінована

професією, свідчать також розбіжності, отримані для експертів різних спеціальностей. Таким чином, світ професіонала повстає на суб'єктному рівні в певних специфічних відмінностях і його оптимальне формування повинно бути одним з найважливіших завдань по втіленню в сучасній освіті гуманістичного підходу, що спирається на новітні напрацювання і технології психологів та педагогів.

2. Не залежно від специфіки професійних груп досліджувані нами експерти (дизайнери та технологи) визначають основні, базові цінності, які за думкою фахівців є найважливішими з точки зору професійного розвитку особистості. До них було віднесено наступні: 1. Розвиток (постійне фізичне та духовне вдосконалення); 2. Здоров'я (фізичне та психічне); 3. Внутрішня гармонія (віра в себе, самоповага); 4. Творчість; 5. Праця та творення. Дані цінності на нашу думку можна розглядати як мета-цінності, які можна віднести до найважливіших ціннісних орієнтирів успішного становлення спеціаліста в більшості сучасних професій.

3. Як свідчить порівняльний аналіз рангів вибору базових цінностей для експертів та студентів різних фахів (дизайнерів та технологів) за більшістю показників спостерігаються значущі відмінності в пріоритетах вибору цінностей між студентами та експертами. Особливо чітко вони виражені для цінностей: Розвиток; Творчість; Праця та творення. Крім того, слід зазначити, що студенти-технологи мають більші розбіжності в структурі ціннісних орієнтацій з експертами, ніж студенти-дизайнери.

4. Підгрупи студентів (не залежно від обраної спеціальності), що є полярними за вибором цінності Розвиток суттєво відрізняються за іншими досліджуваними показниками. Зокрема, підгрупа студентів, які орієнтовані на розвиток, має суттєво нижчі показники дезадаптованості, не сприйняття себе та суттєво вищі показники адаптації та самоприйняття. Крім того, перша підгрупа характеризується більш гармонійною структурою ціннісних орієнтацій та вибирає для себе як визначальні цінності Внутрішньої гармонії (віри в себе, самоповаги), Сили та енергійності, Здоров'я, Щасливого сімейного життя. Для другої підгрупи ці цінності не є суттєво значущими. Студенти, орієнтовані на розвиток, також включають в перелік найважливіших для себе ціннісних орієнтацій три з категорії базових за визначенням експертів – це: Здоров'я, Розвиток, Внутрішня гармонія. Студенти з полярної підгрупи не обирають ні однієї базової цінності для себе, як визначальної в житті.

5. Результати проведеного дослідження дозволяють говорити про те, що на етапі професійного навчання існують полярні групи по відношенню до найважливіших цінностей професійного розвитку. Дані підгрупи студентів також можуть відрізнятися і іншими психологічними особливостями, зокрема, рівнями соціально-психологічної адаптації, що неодмінно буде впливати на якість всіх етапів професійного становлення особистості. Отримані результати підкреслюють важливість запровадження ціннісно-смыслового супроводу професійного навчання, який необхідно спрямувати на формування гармонійного образу світу професіонала з урахуванням особливостей та специфіки конкретної професії.

Перспективи подальших досліджень в окресленому напрямку пов'язані з розробкою методичних засад психолого-педагогічних заходів щодо гармонізації ціннісно-смысловой сфери особистості та їх практичною реалізацією на етапі професійного навчання у вищому навчальному закладі.

Література

1. Асмолов А.Г. Психология личности: культурно-историческое понимание развития человека. / А.Г. Асмолов - М.: Смысл: Издательский центр «Академия», 2007 — 528 с.
2. Бессонова Ю.В. Ценностные детерминанты синдрома выгорания. / Ю.В. Бессонова // Актуальные проблемы психологии труда, инженерной психологии и эргономики. Выпуск 1 / Под ред. В.А. Бодрова и А.Л. Журавлева. - М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2009.— С. 365-384.
3. Бодров В.А. Психология профессиональной пригодности. / В.А. Бодров – М.: ПЕР СЭ, 2001. - 511 с.
4. Буравлева Н. А. Ценностные ориентации студентов. / Н. А. Буравлева // Вестник ТГПУ. - 2011. - Выпуск 6 (108) - С.124-129.
5. Дружилов С.А. Психология профессионализма. Инженерно-психологический подход. / С.А. Дружилов – Х.: Изд-во «Гуманитарный Центр», 2011. – 296 с.
6. Журавлева Н.А. Структура ценностных ориентации руководителей с разными личностными характеристиками. / Н.А. Журавлева// Ценностные основания психологической науки и психология ценностей/ Отв. ред. В.В. Знаков, Г.В. Залевский.— М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2008.— 344 с. – С.215-235.
7. Завалишина Д.Н. Динамика ценностно-смыслового отношения субъекта к профессиональной деятельности. / Д.Н. Завалишина // Практическое мышление специфика и проблемы развития. – М. Изд.-во «Институт психологи РАН», 2005. – С.141-150.
8. Карпенко З.С. Аксиологічна психологія особистості. / З.С. Карпенко - Івано-Франківськ: Лілея — НВ, 2009. – 511 с.
9. Маслоу А. Дальние пределы человеческой психики. / А. Маслоу – СПб.: Евразия, 1999. - 432 с.
10. Медянова Е.В. К вопросу о структуре ценностной сферы личности студентов-медиков. / Е.В. Медянова // Наука і Освіта. - 2009. - №6. - С.164-168.
11. Орел В.Е. Синдром психического выгорания личности. / В.Е. Орел - М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2005. -
12. Погорская В.А. Содержание ценностно-смысловой сферы личности студентов в зависимости от уровня субъективного благополучия. / В.А. Погорская // Вектор науки ТГУ. - 2011. - 2(5) — С.163-166.
13. Рубинштейн С.Л. Человек и мир. / С.Л. Рубинштейн - М: Директ-Медиа, 2008. - 360 с.
14. Туриніна О.Л. Практикум з психології: Навч. посіб. / О.Л. Туриніна – К.: МАУП, 2007. – 328 с.

15. Франкл В. Человек в поисках смысла: Сборник. / В. Франкл — М.: Прогресс, 1990.- 368 с.
16. Яницкий М.С. Ценностные ориентации личности как динамическая система / М.С. Яницкий - Кемерово: Кузбассвузиздат, 2000. - 204 с.

В работе проведен сравнительный анализ особенностей ценностных ориентаций и социально-психологической адаптации в группах студентов высшего учебного заведения, отличающихся спецификой будущей профессии. Исследованы подгруппы студентов, характеризующиеся гармоничной и не гармоничной структурой ценностных ориентаций.

The comparative analysis of the features of the valued orientations and socially-psychological adaptation in the groups of students of higher educational establishment, which different the specific of future profession, is conducted. The sub-groups of students, characterized by the harmonious and not harmonious structure of the valued orientations, are investigational.

©2012 р.

О. В. Бобіна, І. Є. Чугуєва (м. Миколаїв)

МОДЕЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ З КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Сучасний спеціаліст повинен не лише володіти певними знаннями, вміннями та навичками, а має бути носієм професійного потенціалу, який забезпечує ефективність діяльності в умовах соціально-економічних трансформацій, досягнення професійних цілей і перспективний розвиток, що потребує нової якості підготовки фахівців в умовах вищого навчального закладу. Як підкреслюють дослідники проблем вищої школи (М. І. Дьяченко, Л. О. Кандилович, Т. П. Коваленюк, В. Г. Кремень, П. В. Лушин, С. М. Ніколаєнко, О. М. Новіков та ін.), сучасні завдання професійної освіти, а також скорочення інноваційних циклів підштовхують до створення нового освітнього простору та проектування індивідуальної траєкторії професійного становлення кожного студента. При цьому важливим є розкриття психологічних зв'язків у системі «особистість – професія» в умовах вищої школи (Г. О. Балл, В. М. Галузинський, Н. Г. Иванова, Е. Ф. Зеєр та ін.). Особливо це стосується підготовки спеціалістів у галузі комп'ютерних технологій, оскільки ця сфера на сьогодні визначає головні напрями науково-технічного прогресу, забезпечує великий обсяг просування фінансових ресурсів, формує найбільш динамічний ринок праці тощо. Ці спеціальності є дуже популярними, але молоді люди часто-густо бачать їх крізь «рожеві окуляри» і не мають уявлення про велику напруженість і специфічність вимог до спеціаліста в цій сфері. У зв'язку з цим виникає питання про доцільність одержання відомостей щодо характеру та специфіки діяльності, умов праці, професійно важливих якостей і ключових кваліфікацій працівника вже на самих ранніх етапах професійної підготовки. Це допоможе молодій людині зорієнтуватися на ринку праці, правильно оцінити свої шанси, індивідуально точно співвіднести стратегії пошуку шляхів професійної реалізації зі своєю особистою цінністю як професіонала. А це, в свою чергу, потребує свідомої активізації особистісного потенціалу студента вже на початку професійного навчання, проектування і формування адекватної професійної Я-концепції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема психологічної підготовки до професійної діяльності вже була предметом уваги як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, у працях яких закладено певну теоретичну і методичну базу для її розв'язання. Так, визначено загальні принципи професійно-психологічної підготовки (І. О. Баплицький, Є. О. Клімов, Г. С. Костюк, С. Д. Максименко, Н. С. Пряжніков, В. А. Семиченко та ін), методи активізації професійного та особистісного розвитку людини (О. І. Бондарчук, А. О. Деркач, Г. М. Кот, В. Г. Лоос, В. О. Сластьонін, І. В. Сингаївська та ін.), умови формування психологічної готовності до різних аспектів професійної діяльності (Т. М. Дзюба, Л. М. Карамушка, В. Ф. Моргун, А. С. Москальова, С. О. Ніколаєнко, Дж. Поррас, П. Робертсон, С. Сішор, та ін.), що склали підґрунтя для визначення сутності психологічної підготовки майбутніх спеціалістів до професійної діяльності.

Елементи психологічної підготовки до професійної діяльності представлені в теорії і практиці моделювання професійної компетентності (І. Д. Белоновська, О. В. Овчарук, Н. В. Чепелева та ін.), розвитку професійних якостей і майстерності (Н. Ю. Воляннюк, А. К. Маркова, Ю. О. Приходько та ін.), розвитку кар'єри (П. Мучинські, Д. Шульц та ін.), активізації мотивації професійної діяльності (С. Занюк, Л. Е. Орбан-Лембрик, В. С. Лукіна та ін.), психогієни розумової діяльності (С. І. Болтівець, Р. Ках, С. А. Косілов та ін.).

Провідні ідеї та принципи психологічної підготовки до професійної діяльності в системі «людина – техніка» закладені на засадах психологічного аналізу особливостей операторської діяльності (Р. Акофф, П. К. Анохін, Н. Вінер, А. Г. Вельфорд, Б. А. Душков, Ф. Емері, Б. Ф. Ломов, В. К. Мартенс, Д. О. Ошанін, А. Розенблют та ін.), забезпечення надійності системи «людина – техніка» за рахунок активізації індивідуально-особистісних якостей оператора (К. М. Гуревич, Є. П. Ільїн, Е. Ю. Компан, Г. В. Ложкін, В. Л. Маріщук, Дж. Міллер й ін.), аналізу психологічних особливостей діяльності, пов'язаної з програмуванням та інформаційними технологіями (О. Є. Войсунський, О. А. Долникова, Л. В. Грішко, В. С. Гриценко, М. Л. Смульсон, Н. В. Чудова, Б. Шнейдерман та ін.).

Ціллю даної статті є визначення загальної концепції і моделі психологічної підготовки майбутніх спеціалістів з комп'ютерних технологій у вищому навчальному закладі, а також принципів її запровадження у навчальний процес.

Виклад основного матеріалу дослідження. Експериментальним майданчиком дослідження проблеми психологічної підготовки майбутніх спеціалістів з комп'ютерних технологій виступив Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (м. Миколаїв); дослідженням було охоплено понад 100 студентів, які навчаються за напрямками підготовки: комп'ютерні науки (6.050101), програмна інженерія (6.050103), комп'ютерна інженерія (6.050102), системи технічного захисту інформації (6.170102).